

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
103 33 Stockholm

Stockholm 2017-08-28

Remissvar – Ny dataskyddslag: Kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (SOU 2017:39)

Internetstiftelsen i Sverige (IIS) är en oberoende allmännyttig organisation som verkar för en positiv utveckling av internet i Sverige. Vi ansvarar för internetns svenska toppdomän .se, med registrering av domännamn samt administration och teknisk drift av det nationella domännamnsregistret. Sedan september 2013 sköter IIS också drift och administration för toppdomänen .nu.

En av IIS visioner är att vi vill ha ett internet för alla. Alla människor i Sverige ska ha samma rätt och möjlighet att utnyttja internetns tjänster. Internet ska vara säkert, användarna ska känna sig trygga och kunna lita på tjänster på internet. Det är viktigt för IIS att medborgarnas rätt till integritet skyddas vid användning av informationsteknik.

IIS har fått möjlighet att lämna remissvar på betänkandet och lämnar följande synpunkter på nedan angivna delar.

Inledande kommentarer

IIS anser att det inte framkommer i betänkandet varför utredningen, inom ramen för sitt uppdrag, uttryckligen strävat efter att den personuppgiftsbehandling som är tillåten idag i möjligaste mån ska kunna fortsätta, samt att utredningen inte syftat att vare sig utvidga eller inskränka möjligheterna till behandling av personuppgifter, annat än då dataskyddsförordningen kräver en sådan förändring.

IIS kan inte tydligt utläsa denna utgångspunkt från utredningens direktiv. Syftet enligt direktivet var "att säkerställa att det finns en ändamålsenlig och välbalanserad kompletterande nationell lagstiftning om personuppgiftsbehandling på plats när förordningen börjar tillämpas".

IIS anser således, då utredningen haft som utgångspunkt att inget ska förändras, att det finns en risk att bestämmelser i svensk lagstiftning som för närvarande är bristfälliga eller skulle kunna förbättras kommer att bestå och riskerar att förbises.

Liksom Integritetskommittén framför i sitt betänkande (SOU 2017:52) anser IIS att den utveckling som innebär stegvisa försämringar av den personliga integriteten behöver hejdas och att tidpunkten för en kraftsamling just nu är mycket lämplig med tanke på att samtliga områden i samhället lägger ner betydande insatser för att förverkliga dataskyddsförordningens intentioner.

Barns samtycke som rättslig grund

Dataskyddsförordningen innehåller en åldersgräns för vilken ålder barn själva ska kunna samtycka till behandling av personuppgifter i samband med att informationssamhällets tjänster erbjuds direkt till dem. Åldersgränsen är minst 16 år. Medlemsstaterna får emellertid i sin nationella rätt föreskriva en lägre ålder, dock inte lägre än 13 år.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår i betänkandet att denna åldersgräns i Sverige ska sänkas till lägsta möjliga, 13 år.

Bakgrunden till förslaget

I sina överväganden gällande valet av åldersgräns slår utredningen fast att det är oklart vilka situationer som kommer träffas av bestämmelsen i dataskyddsförordningen och att det inte finns någon sedan tidigare lagreglerad åldersgräns rörande barns samtycke till personuppgiftsbehandling.

I Sverige har dock Datainspektionen uttalat att det krävs att den som ger samtycket kan förstå innebörden av det. Vidare har Datainspektionen ansett att ett barn under 15 år i allmänhet inte kan anses ha nått en sådan mognad att de kan förstå innebörden av att samtycka till personuppgiftsbehandling.

Barnombudsmannen har i ett yttrande till utredningen ansett att åldersgränsen bör vara 15 år. Detta då Barnombudsmannen anser att det är av stor vikt att barnet kan förutse de konsekvenser som en behandling av personuppgifter kan medföra.

I utredningen framkommer att i Sverige har ofta åldersgränsen för barns samtycke och möjlighet att själv agera i rättsliga och andra sammanhang satts vid 15 år. Det konstateras också att det i svensk lag är ovanligt att stipulera en lägre åldersgräns än 15 år.

Utredningen anser att svårigheten med att sätta en åldersgräns följer av det faktum att tjänsternas utformning varierar och ständigt utvecklas, även avseende den behandling av personuppgifter som sker inom tjänsten. I Integritetskommitténs delbetänkande, SOU 2016:41, finns en beskrivning av den tekniska utveckling som skett och hur utvecklingen påverkat sättet vi kommunicerar samt hur den fredade zonen som medborgare har rätt till minskat samtidigt som användningen och insamlandet av personuppgifter har ökat. Delbetänkandet konstaterade också att användning av till exempel sociala medier innebär en allvarlig risk för den personliga integriteten då det är svårt att som registrerad avgöra vad uppgifterna kommer användas till samt om uppgifterna kommer spridas vidare.

IIS synpunkter på utredningens förslag

IIS delar Integritetskommitténs beskrivning och problemformulering. Att förstå i vilken utsträckning och för vilket syfte personuppgifterna behandlas i samband med användandet av informationssamhällets tjänster kräver en hög grad av insikt och mognad, något som även utredningen konstaterar i betänkandet. IIS anser således att denna osäkerhet och utveckling snarare talar för en högre åldersgräns än 13 år, särskilt då barn enligt dataskyddsförordningen är extra skyddsvärda.

IIS läser avsnittet "Risker och skyddsmekanismer"¹ som att utredningen ser risker med att barn har en begränsad förmåga att förstå konsekvenserna av ett samtycke och att det finns risk att barn kan komma att lämna samtycke till omfattande behandling utan att förstå vad det innebär. Utredningen anser dock att befintlig

¹ SOU 2017:39, s. 155 f.

praxis och lagstiftning på marknadsföringsområdet samt dataskyddsförordningens övriga skyddsmekanismer såsom radering tillsammans bör kunna medföra ett tillräckligt skydd för barnets personliga integritet.

IIS anser inte att ett samtycke som lämnas av ett barn, som inte förstår vad samtycket avser och vad konsekvenserna av samtycket blir, kan anses vara ett giltigt samtycke. Eftersom utredningen ska avgöra i vilken ålder som ett barn ska kunna samtycka till användande av informationssamhällets tjänster är det inte relevant vilka andra skyddsmekanismer som finns på plats för att "rätta till" det ursprungligen ogiltiga samtycket.

IIS har inte underlag för att kunna uttala sig om vilken åldersgräns som är lämpligast men anser att det är nödvändigt att barnet uppnått en tillräcklig ålder för att kunna förstå vad samtycket avser och kunna förutse konsekvenserna av samtycket.

IIS anser att om Sverige ska avvika från den i dataskyddsförordningen angivna åldersgränsen, 16 år, bör det finnas mycket goda och väl underbyggda skäl för detta. IIS ställer sig tveksamma till att underlaget och skälen som presenterats i betänkandet är tillräckliga för att Sverige, åtminstone tills vidare, ska avvika från dataskyddsförordningens åldersgräns.

Att inte avvika från dataskyddsförordningens åldersgräns bör också kunna ha en harmoniserande effekt, särskilt då Sverige idag inte vet i vilken utsträckning de andra medlemsstaterna kommer att föreskriva en lägre åldersgräns eller inte.

Förhållande till informations- och yttrandefriheten

Utredningen skriver att det inte ryms i deras uppdrag att föreslå bestämmelser som påverkar balansen mellan rätten till informations- och yttrandefrihet och rätten till skydd av personuppgifter, detta inkluderar till exempel dagens möjligheter för innehavare av utgivningsbevis att behandla personuppgifter utan att behöva följa personuppgiftslagen.

Det finns i nuläget en problematik där aktörer skaffar ett utgivningsbevis för sin webbplats med det enda syftet att kunna undkomma personuppgiftslagens regler. Utgivningsbevis innebär bland annat att vissa aktörer kan behandla personuppgifter som rör lagöverträdelse och sprida dessa till allmänheten utan att det betraktas som intrång i den personliga integriteten.

Denna problematik kommer även finnas i framtiden då utredningen förslår en motsvarande skrivning i nya dataskyddslagen som i 7 § 1 st. personuppgiftslagen. Oavsett om den identifierade problematiken med utgivningsbevis inte ryms inom direktivet för denna utredning anser IIS att dessa frågeställningar är viktiga och bör utredas.

Sanktioner

IIS delar utredningens bedömning att ur ett integritetsperspektiv bör samma typ av överträdelse leda till samma typ av sanktion oavsett om överträdelsen begåtts av en myndighet eller ett privat subjekt.

IIS delar dock inte motiveringen till den föreslagna skillnaden mellan sanktionsavgifternas storlek utanför respektive innanför myndighetsfären. Utredningen anser att skillnaden är motiverad då vissa i den privata sektorn kan vara multinationella företag, där det krävs synnerligen höga sanktionsbelopp för att avgiften ska vara kännbar. Detta kan vara sant för de största bolagen, men även ett litet företag riskerar böter upp till 20 miljoner euro, oavsett vilken omsättning företaget har.

Utredningen anför att "för myndigheter kan även en något lägre avgift förväntas påverka agerandet i önskad riktning". IIS är av uppfattningen att även för små företag borde en långt mindre ingripande sanktionsavgift än 20 miljoner euro påverka agerandet i önskad riktning. Trots detta riskerar alla privata aktörer oavsett storlek en sanktionsavgift upp till 20 miljoner euro.

Varför utredningen anser att 20 miljoner euro är en för hög sanktionsavgift för en myndighet men inte för ett litet företag utan stor omsättning kan ifrågasättas. Att ha olika maximala sanktionsbelopp för privata sektorn och den offentliga sektorn riskerar sända ut fel signaler till allmänheten om hur lagstiftaren ser på olika aktörers brott mot personuppgiftslagstiftningen.

Detta remissvar har beslutats av verkställande direktör Dennis Aerts.
Bolagsjurist Jonas Brodin har varit föredragande.

I den slutliga handläggningen har även bolagsjurist Filippa Murath, säkerhetschef Anne-Marie Eklund-Löwinder och Kristina Alexanderson deltagit.

Dennis Aerts, vd